

ZESTREA MONICĂI PILLAT

Cei care au plăcerea lecturii cărților de amintiri despre o lume plină de istorii reale, care emoționează, găsesc în cele două volume semnate de Monica Pillat*, *Ceasuri de demult* și *Bunicul meu fără mormânt*, Gheorghe Ene Filipescu, satisfacții intelectuale nebănuite.

Autoarea este un nume bine-cunoscut în literatură, păstrătoarea zestrei morale și culturale lăsate de înaintași, familiile Brătianu-Pillat-Filipescu, cu rezonanțe ce trec dincolo de curgerea timpului.

Primul volum – zic primul deoarece respect ordinea, după cum mi-a fost oferit de autoare – *Ceasuri de demult* (Baroque Books & Arts, 2021) adună momente din existența Monicăi Pillat, așezate ca un fundal pe care se proiectează evocări ale unor oameni intrați în rândul spiritualității românești și a căror autoritate i-a influențat dezvoltarea intelectuală. Două sextine în loc de *Prefață* devin chintesența nu numai a reamintirilor din acest volum (unele deja publicate), ci pot fi așezate ca motto la celelalte scrieri încadrate acestei specii literare. Că ele rămân parte a trăitului o spun primele două versuri: „Sunt plină de comori pe care anii/ Mi le-au lăsat anume spre păstrare”.

Ca într-un puzzle, piesele alcătuiesc întregul, o umanitate aruncată brutal în vârtejul istoriei. Acesta ar fi miezul ascuns între cuvinte. Rolul cititorului e să-l descopere.

În primul text, „Îngândurare”, figura mamei, așa cum a păstrat-o un portret realizat de bunica paternă, pictorița Maria Pillat (Buni), se transformă în spirit protector: „Când în răstimpuri, îmi ridic privirea de pe caiet, o văd cum stă într-un fotoliu gri-verzui, cuprinsă de melancolie (...). Acest tablou mi se arată ca o muchie de prăpastie pe care mama și bunica mea își împletesc îngândurarea” (p.7). Personaje dragi, bunicii paterni și materni, tatăl, scriitorul Dinu Pillat, istoria tulburătoare a romanului său *Așteptând ceasul de apoi*, case demolate sau lăsate în paragină, locuri familiale, Florica și Miorcani, interioare, Crăciunul văzut prin ochii copilului și ai adultului, fapte de viață cu multiple semnificații, toate capătă relevanță și mențin vie povestea familiei. Monica Pillat scrie pentru ca existența înaintașilor să nu cadă în uitare. Forța memoriei îngemănată cu cea a spiritului descătușează amintirile care irup ca o recompensă, „ca o rezistență spirituală”. Pe un alt palier al cărții, autoarea se regăsește într-un dialog permanent cu personalități care i-au emoționat existența. Prin harul narațiunii și al portretului sunt răscolite adâncurile unor vieți exemplare, fie că e Nicu Steinhardt, care „a străbătut tot iadul închisorii cu

armele culturii și credinței și l-au ajutat să-și taie drumul prin bezna deznădăjduirii ca să iasă la lumină” (p.133) sau profesorul Dan Duțescu, a cărui ținută „părea că descinde dintr-un roman britanic clasic, închipuind imaginea gentlemanului, în sensul cel mai nobil al cuvântului” (p.134), fie George Munteanu, cu „povestirile lui care te răpeau din banal, deposedându-te de certitudinile așa-zisei realități, pentru a te proiecta într-un spațiu al libertății unde totul devenea cu puțință” (p.138), sau Constantin Noica, alături de care, pentru câteva ceasuri, trăise „pe viu minunăția închiderii ce se deschide și căpătaserăm puterea să-nfruntăm deșertul” (p.179). Sau ce să zici de fascinanta prezență a lui Barbu Cioculescu, „cu vitalitate clocotitoare”, capabilă să-i incite mintea „să-și extindă repertoriul creator de la poezie la proză, de la istorie și critică literară la comentariu politic” (p.184). Adevărata lor cunoaștere i-a permis Monicăi Pillat să deschidă calea spre o mai bună înțelegere a naturii umane.

Cel de-al doilea volum amintit – *Bunicul meu fără mormânt*, Gheorghe Ene Filipescu –, apărut la Editura Humanitas (București, 2022) „e o monografie biografică și o reconstituire de destin personal”, cum o definește Dan C. Mihăilescu într-o succintă prezentare pe coperta IV.

Visele au transmis semne spiritului nepoatei că trebuia să scrie despre bunicul Gheorghe Ene Filipescu, din a cărui existență a ales astfel decupajele, încât să servească conturării unui personaj absent. Autoarea nu l-a cunoscut: „Bunicul îmi fusese luat chiar din pruncie, iar vremea ridicase între noi o stavilă de zeci de ani” (p.7). Visul o îndeamnă să se întoarcă „într-un trecut în care l-aș fi putut găsi”. L-a găsit prin această carte și ni l-a oferit și nouă spre cunoaștere. La fel ca în celelalte volume, imaginile trecutului vin spre prezent prin harul scriitoarei. Alături de bunic roiesc o mulțime de personaje cu rol bine determinat, care îi construiesc imaginea complexă. Sursele sunt multiple: documente de arhivă CNSAS, scrisori, fotografii de familie, istorisiri ale celor care l-au cunoscut și, mai presus, amintirile Corneliiei Pillat, fiica lui Ene Filipescu, mama autoarei, transpuse în cartea-i *Eterna întoarcere*. Fiica înnoadă firul unei existențe pline de sens, acolo unde l-a lăsat mama. Cine a fost Gheorghe Ene Filipescu? S-a născut în anul 1884 în Oltenița urbană. Rămas orfan, pleacă pe jos la București, unde speră să-și găsească de lucru. S-a angajat la un atelier de cizmărie, a învățat meseria, transformată

în artă. Treptat, prin muncă ajunge patron, se căsătorește, are copii pe care îi îndeamnă spre învățătură. Și-a deschis magazin de încălțăminte, cu o clientelă de vază. Modelele create de el aveau personalitate prin design (am spune astăzi), fiind unicate: „O gheată făcută de Filipescu dă inteligență piciorului”, scrie un beneficiar în „Cartea de aur a Magazinului de Încălțăminte – Ghe. Ene Filipescu”, reflecție inserată în carte (p.16). Participă la expoziția din 1929 de la Barcelona, unde pantofii făcuți de el obțin medalia de aur. Se înscrie în Partidul Social-Democrat, „ai cărui membri erau animați de aspirații umaniste, având ca idealuri ridicarea stării materiale și culturale a muncitorimii. Năzuințele socialiștilor romantici se concretizau, în acea epocă, nu numai într-un plan politic generos, ci și într-un program ce cuprindea conferințe, șezători literare, cursuri de cultură generală” (p.25). A ținut în Parlament, în Camera Deputaților, în 1940, un prim discurs, „Constatări asupra meseriilor”, fără prea mare ecou. A urmat o nouă cuvântare, „publicată mai apoi în Cartea breslelor. E plină de același idealism și de aceeași speranță că lumea, începând cu guvernării ei, s-ar putea schimba în bine” (p.82). După lectura volumului semnat de Monica Pillat, în care documentația stă alături de dureroasa trăire perso-

nală, fericit îngemănate, înțelegem că social-democrația este cu totul altfel decât credem noi. Din păcate, din cauza condițiilor politice, „năzuințele socialiștilor romantici” s-au diluat, „comuniștii racolaseră membri ai Partidului Social-Democrat pentru a câștiga credibilitate” (p.110). Capitele care deslușesc momente ale unei istorii neștiute și, de ce nu, interzisă multora. Ene Filipescu devine indezirabil pentru autoritățile comuniste, socotit dușman al poporului. Închis la Văcărești și Tg. Ocna, moare în 1952 și e aruncat într-o groapă comună.

Palierul biografic și cel moral se împletesc prin vocea Monicăi Pillat, marcând drumul spre eternitate al acestui meșter luminat, echilibrat, apărător al activității breslelor, cu deschidere spre marea cultură, care le citea lucrătorilor din Platon, fiind convins că „știința și arta perfecționează caracterele, fac să înainteze generațiile spre culmile desăvârșirii umane” (p.52).

*Monica Pillat, *Ceasuri de demult*, Editura Baroque Books & Arts, București, 2021; *Bunicul meu fără mormânt, Gheorghe Ene Filipescu*, Editura Humanitas, București, 2022.

